

[Losonczi György: A cirkuszkarrier rendszerelméleti megközelítésben \(1. rész\) >>>](#)

Losonczi György: A cirkuszkarrier rendszerelméleti megközelítésben (1. rész)

Bevezetés*

Az Olvasó monitorján itt és most látható *Cirkuszi Akrobatika* c. e-periodika legelső számának beköszöntőjében így fogalmaznak a szerkesztők: „legfontosabb célunk, hogy a cirkusz jelenségeinek vizsgálata bekerüljön a tudományos diskurzusok sorába”.^[1] Cikksorozatom rendszerelméleti megközelítésben, egy olyan nézőponttal szeretné bővíteni e törekvést, mely magyar nyelven eddig nem volt hozzáférhető.^[2]

Előljáróban azt a kérdést vetem fel, hogy lehet-e egyáltalán cirkuszkutatásról beszélni hazánkban, létezik-e ilyen diszciplína. Manapság, 2017 tavaszán a Google kétoldalnyi (13 tétel) találatot dob ki a „cirkusztudomány” keresőszó nyomán, mely linkeket az alábbiakban közelebből is meg fogom vizsgálni. Nézőpont kérdése, hogy soknak vagy kevésnek ítéljük-e ezt a számot,^[3] én inkább a tartalmak előtérbe helyezését tartom célszerűnek. Jól tudjuk persze, hogy a Google-kereső egyáltalán nem tekinthető minden kritika fölött állónak, de mint a leghasználatosabb ilyen programot, a közvélekedés egyfajta meghatározójaként gondolom hivatkozhatónak.

A fellelt 13 web-oldalt elemezve kapjuk meg tehát az alábbi eredményeket. Az utolsó négy^[4] találat a „Cirkusz lap”-ot dicséri, illetve e portál cikkeiből ad ízelítőt (újcirkusz, állatvédelem, egyéb), esetenként eltérő rangsorolással. További két tétel tűnik szempontunkból érdektelennek: egy kedvezményes cirkuszjegy vásárlási lehetőség^[5] és egy, a szellemi igénytelenségről szóló, a „gyakori kérdések”-honlapon megjelent utalás, melyben szerepel a „kenyér kell és cirkusz” szókapcsolat.^[6]

A tudományos relevanciával bíró elágazások közül elsőként egy doktori értekezést kell megemlíteni, melyben külön fejezetként Nabokov cirkusz-motívumait elemzi Tompa Andrea,^[7] ám ezt az írást egyértelműen a színház- vagy irodalomtudomány osztályába kell utalni.

Közelítve területünkhöz két linket találunk egy és ugyanazon könyvről:^[8] Tóvay Nagy Péter szerkesztésében jelent meg a *Cirkuszkutatás 2008-2009* (és persze elgondolkozhatunk azon, vajon miért nem került be a találatok közé ugyanennek az editornak hasonló, a 2006-7-es évet összefoglaló kötete, illetve a *Cirkusz és tudomány* című harmadik McTEKA-kiadvány sem).

A *Cirkuszi akrobatika*, vagyis a jelen e-periodika cikkei tekintetében is igencsak talányosnak tűnik a válogatás szempontrendszer, hogy vajon például Maczák Ibolya: *Egy ismeretág ébresztése? Új típusú segédlet a cirkuszkutatáshoz* c. cikksorozatából miért éppen a 7. rész^[9] került be a mintába. Hasonló kétely merülhet fel a *Cirkusznarratíva* c. e-könyv^[10] bevezetőjének ismertetését illetően is (hiszen a 2012-es nyári V./2. lapszám egy teljes doktori értekezést tartalmaz). Az viszont nyilvánvaló, hogy az *Adalékok egy artista-tánctanár életrajzához* c. írás^[11] felvezetőjében megemlített számos tudományos portál szolgálhatott a Google-válogatás alapjául.

A NOL-archívum *Cirkusz, tudomány és irodalom* című cikke^[12] tárgyyszerű leírását adja A *cirkuszkutatás lehetőségei* c. konferenciának, melyet az Állami Artistaképző Intézet és a McTEKA rendezett 2005-ben. Ugyanebben az évben a Magyar Kommunikációtudományi Társaságnak eseménynaptárából került fel a világhálóra egy poszter *A cirkusz a magyar tömegkultúra-kutatásban*^[13] címmel, mely egyrészt a kultúratudományok fehér foltjának tekinti a cirkuszkutatás hiányát, mely mögött egyfajta társadalmi szintű elfojtást sejtet, másrészt feltárja ennek az interdiszciplináris területnek előzményeit, melyekre a továbbiakban építeni lehet.

Ami az intézményi kereteket, vagyis a döntő tényezőt jelenti, 2005-ig hazánkban egyetlen tudományos státusz sem állt rendelkezésre, és csupán néhány egyetemi szakdolgozat,

valamint két doktori disszertáció született meg. Pedig a tudomány birodalma „*materiális fogalmakban kifejezve, folyóiratokat és könyveket, kutatások finanszírozását és fizetéseket, oktatási és kutatási célokat szolgáló épületeket jelent*”.^[14] Mára – ha szabad metaforikusan fogalmazni – azt mondhatjuk, hogy a cirkuszkutató alapítvány égisze alatt a magyar „cirkusztudomány” az embrionális állapotából elérte a magzati stádiumot.

Mindenekelőtt az e-periodikánk jelenti a tudományos diskurzusok színterét. Nemcsak egyetemi szakdolgozatok, témafelvető esszék sora látott itt napvilágot^[15], hanem beszámolók is tanúskodnak arról, hogy sikerült bekapcsolódnunk az egyetemi munkába is.^[16]

A *Cirkuszi akrobatika* alcímét tekintve *Alaputatási és szak módszertani* kiadvány, vagyis tudományos lapnak minősíthető, bár az első jelzőt illetően inkább a bölcsészeti, mint a természettudományos értelmezést kell figyelembe venni (tehát nem jellemzője a kísérletezés és a matematikai egyenletalkotások szigora).

Cikksorozatunknak a legáltalánosabb kérdést körüljáró bevezetőjét követően azokra a tudományterületekre fogok koncentrálni, melyek meglehetősen absztrakt, nagyrészt a digitális-technikára építő és formalizált, ugyanakkor a pragmatikus szempontokra fókuszáló, cirkuszszakmai fontossággal bíró témákat tárgyalják.

* Köszönet H. Orlóci Editnek a hasznos konzultációkért és a cikksorozat bibliográfiájának összeállításához nyújtott segítségért.

[1] <http://epa.oszk.hu/01400/01461/00001/koszonjukazolvasot.htm>

[2] Angol nyelvű változathoz lásd: <http://circuseducation.blogspot.hu/>

[3] Összehasonlításként: 14-14 oldal jön föl (tehát 130-nál több tétel) mind a „táncstudomány”, mind a „sporttudomány” keresőszó nyomán.

[4] <https://npulse.net/en/seo-analytics/http:cirkusz.lap.hu> – <http://cirkusz.tlap.hu/cikkek-erdekessegek> – <http://cirkusz.tlap.hu/kepes-leiras> – <http://cirkusz.tlap.hu/tortenete>

[5] www.bonuszbrigad.hu/elmény/cirkusz

[6] https://www.gyakorikerdesek.hu/szamitastechnika_internet_7402802-youtube-on-miert-vagyunk-mi-magyarok-enyire-igenytelenul-gyengek-es-tehetsetgel

[7]

https://www.academia.edu/10114488/Sz%C3%ADnh%C3%A1z_%C3%A9s_teatralit%C3%A1s_V._Nabokov_%C3%A9letm%C5%B1v%C3%A9ben

[8] http://konyvletoltes.blog.hu/2015/12/25/ovay_nagy_peter_cirkuszkutatas_2008 – <https://antikva.hu/szociologia/cirkuszkutatas-2008-2009>

[9] http://www.epa.hu/01400/01461/00007/maczak_ibolya_egy_ismereteg_ebresztese.htm

[10] http://mcteka.shp.hu/hpc/web.php?a=mcteka&o=070201_rendhago_lapszam_DIMY

[11]

http://epa.oszk.hu/01400/01461/00031/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2016_1_03.pdf

[12] <http://nol.hu/archivum/archiv-355845-170569>

[13]

<http://www.communicatio.hu/mktt/dokumentumok/konferenciak/2005/poszterek/horlociedit.htm>

[14] Polányi Mihály: *Tudomány és ember* Argumentum Kiadó 1997 49.o.

[15] <http://epa.oszk.hu/01400/01461/00001/hajagoslaszlo.htm> –

<http://epa.oszk.hu/01400/01461/00003/hegeduszoltan.htm> –

<http://epa.oszk.hu/01400/01461/00004/2018.htm> –

<http://epa.oszk.hu/01400/01461/00004/2019.htm> –

http://epa.oszk.hu/01400/01461/00021/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2013_03_02.pdf
[16]

http://epa.oszk.hu/01400/01461/00010/Banfai_Agnes_HOrloci_Edit_egyetemi_kepzes_1.htm

http://epa.oszk.hu/01400/01461/00015/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_01_06_szo_nday.pdf – lásd továbbá például: http://atelier.org.hu/article/get/10/turt-vagy-tamogatott_-a-cirkusz-helyzete-a-korai-kadar-korszakban-1956-1963---h-orloci-edit-eloadasa-2009-marcius-18.html